Güvenlik Bilimleri Dergisi, Kasım 2016,5 (2), 1-31

ANTROPOLOJİ, KÜLTÜR VE GÜVENLİK

Hakan BOSTAN *

ÖZ

19.yüzyılın ortalarında gelişmeye başlayan antropoloji genellikle fiziksel ve sosyal antropoloji olarak ikiye ayrılır. Sosyal antropolojinin ilgi alanı toplumsal yaşam ve kültürdeki değişimleri incelemektir. Uygulamalı antropolojinin ilgi alanı ise antropolojik veri, kuram ve yöntemleri, çağdaş sorunların tespiti, değerlendirilmesi ve çözümlenmesinde kullanılmasıdır. Kültür insanoğlunun yarattığı, ürettiği ve kullandığı her şeydir. Kültür insanoğlu yaşadıkça değişir ve gelişir. Atatürk'ün antropolojiye özel bir ilgisi ve sempatisi vardı.Türk Antropoloji Enstitüsü (Türkiye Antropoloji Tetkikat Merkezi), Atatürk'ün talimatıyla fiziksel (biyolojik) antropoloji çalışmalarını yürütmek üzere 1925'de kurulmuştur. Bu çalışmada; fiziksel (biyolojik), sosyal ve adli antropoloji ile kültür kavramına değinmekle birlikte, Türkiye'de yapılan ilk antropoloji çalışmaları ile kamu hizmeti vermekte olan uygulamalı antropologların güvenlik alanındaki rolüne değinilmiştir.

***Anahtar Kelimeler**: Antropoloji, Güvenlik, Kültür ve Değişim.*

ANTHROPOLOGY, CULTURE AND SECURITY

ABSTRACT

Anthropology development is starting in the mid-19th century and usually divided into physical and social anthropology. Interest of social anthropology is to examine changes in social life and culture. Applied anthropology's interest is useing the anthropological data, theories and methods to identify, analysis and evaluation of the current problem. Culture is everything that mankind has created, produced and used. As long as people live, culture change and develop. Ataturk had a special interest and sympathy of anthropology. Regarding to Ataturk's behest; Anthropology Institute of Turkey was established in 1925 to make physical (biological) anthropology studies. In this study, It has been mentioned of physical (biological), social and forensic anthropology with the notion of culture, also the first anthropological studies carried out in Turkey and security domain of the applied anthropologist who provide public services.

***Key words:** Anthropology, Security, Culture and Change.*

* J.Yb., Antropolog, J.Gn.K.lığı, akadem118@yahoo.com

Makale Geliş Tarihi: 11.05.2016 Makale Kabul Tarihi: 01.11.2016

1.GİRİŞ

Bir sosyal bilim olan antropoloji (Latince: anthropologia "insan bilimi"), insanla ilgilenen birçok bilim dalından biridir. İnsan bilimi anlamına gelen anthropos (Yunanca'da insan) ve logos (bilim) sözcüklerinin birleşiminden oluşan antropolojinin konusu insan, toplumlar ve kültürdür. Amacı; insanların ve toplumların neden birbirlerine benzeyip/benzemedikleri, neden ve nasıl değiştikleri sorularına geçerli, doğru ve evrensel cevaplar aramaktır (Güvenç, 2002b:15).

Kültürün çok değişik tanımı (164 farklı tanımı) yapılmakla birlikte, kültür aslında en az anlaşılan kavramdır. Kültür en genel anlamıyla Marx'ın tanımıyla; "doğanın yarattıklarına karşılık, İnsanoğlu'nun yarattığı her şeydir (Güvenç, 2002a:96)." Kültür, "genler aracılığıyla aktarılamayan her şeydir (Eagleton, 2011: 46)." Benzer bir tanımda ise kültür; "insanın doğuştan getirmediği ancak doğaya kattığı her tür üründür (Alpar, 2013: 96)." Kültürün eğitim ile öğrenildiği, dil ve iletişim ile aktarıldığı üzerinde duran Güvenç'in kültür tanımı ise şudur: "Bilimsel anlamda kültür, toplumun üyesi olarak insanın, yaşayarak, yaparak öğrendiği ve aktarıp öğrettiği maddi manevi her şeyden oluşan karmaşık bir bütündür (Güvenç, 2002b:14-15)."

Kültürün ne olduğunu hikâye tarzında anlatan farklı bir tanımda ise; "Bir taş yerdeyken doğadır; insan taşı alıp bir hayvanı kovalamak için attığında, taş, amacını gerçekleştirmek için kullandığı doğal bir araç olur. Bu taşı alıp, yontup işleyip bir araç yaptığında, artık o taş, kültürel bir üründür. Bu ürünün yapılış/ifade biçimi ise kültürdür (Erdoğan ve Korkmaz 2010: 350)."

Bir insan ve kültür bilimi olan antropoloji; genel olarak fiziksel /biyolojik ve sosyal/kültürel antropoloji olarak ikiye ayrılır. Uygulamalı antropoloji, toplumsal sorunların teşhisi, değerlendirilmesi ve çözümünde antropolojik yöntemleri kullanmaktadır. Türkiye'de antropoloji çalışmaları; Atatürk'ün antropolojiye verdiği önemin de etkisi ile Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren bilimsel yöntemlerle yapılmaya başlanmış ve önemini de her geçen gün artırmaktadır. Güvenlik; genelde uluslararası ilişkiler disiplininin ilgi alanına girmektedir. Artık sosyal bilimciler ile birlikte antropologlar güvenlik alanında da yer almaya başlamışlardır.

2. ANTROPOLOJİNİN TARİHİ

Antropoloji biliminin tarihsel kökleri antik Yunan'a kadar gider ve antropolojinin en çok ilişkilendirildiği filozof, tarihçi, "Tarih" kelimesinin babası Heredotos (M.Ö 484-425)'a ulaşır. Herodotos birçok coğrafi alanı gezmiş, gezdiği ve gördüğü yerleri fiziki ve beşeri açıdan da tanıtma yoluna gitmiş, insanlar ve kültürler arasındaki farklılıkları, iklim, coğrafi koşullar ve başka doğal nedenlerle açıklamıştır (Bağdoğan, 2015: 25;Demir, 2012: 316). "Antropolojinin babası" olarak kabul edilen ve Faslı bir Müslüman olan İbn Batuta (1304-1369), 1325 ve 1354 yılları arasında 120.000 kilometre tutan 29 yıllık seyahatinde gittiği ülkelerde devlet ve toplum yapılarını, insanların gelenek ve inançlarını yakından incelemiştir (Alpar, 2014: 154). Antropoloji veya sosyolojinin öncüsü sayabileceğimiz İbn-i Haldun (1332-1406), kültürel farklılıkları iklim, iktisadi şartlar ve üretim şekil ve ilişkilerine, grup üyeleri arasındaki ilişkileri akrabalık ve dinin etkisine bağlamış, bilimsel sosyoloji ve antropolojinin kurucusu sayılan Durkheim'ın öncüsü olarak görülmüştür (Bağdoğan, 2015: 25).

Bilimsel Antropoloji 19. yüzyılın ortalarında, batılı antropologların topladıkları bilgiler sayesinde doğmuştur. Aslında antropoloji bilimi 16. yüzyıldan itibaren gerçekleşen coğrafi keşifler ve sonrasında sömürgecilik ile yapılan literatür çalışmaları ile filizlenmeye başlamıştır. Antropolojik araştırmalar ilk başlarda; Afrika, Batı Okyanusya, Avustralya, Güney Amerika ve Kuzey Amerika (Kızılderili) yerli toplumları üzerinde yapılmıştır. Söz konusu araştırmalar, diğer bilimler gibi onu geliştiren ülkelerce sömürge politikasına alet edilmiş, eski kolonilerin (sömürgelerin) yönetilmesinde ondan yararlanılmıştır (Güvenç, 2002a: 75). Antropologlar, buralardaki ekonomik ve kültürel değişimi hedefleyen projelerde görev almakla sömürgeciliği istemeden de olsa desteklemişlerdir (Kottak, 2002:581). Antropolog Claude Lévi-Strauss (1978: 126) bu duruma; "antropolojinin sömürgeciliğe hizmet ettiğini söylemek haksızlık olur, yanlış olur. Ama antropoloji sömürgecilikten faydalanmış, onun gölgesinde büyümüştür" şeklinde açıklama getirmiştir.

Antropologlar 1860'lı yıllardan sonra 1929 Dünya Ekonomik Krizine kadar olan süreçte özellikle sömürgeci politikalar yürüten İngilizler tarafından da sıklıkla hükümet görevlisi ya da sözleşmeli danışman olarak kullanılmışlardır. "Antropologlar ve antropoloji eğitiminden geçirilmiş

yöneticiler kısa dönemli sorun çözümleme faaliyetlerinden uzun dönemli araştırmalarla yönetime yararlı sonuçlar elde edilmesine kadar pek çok konuda çalışmışlardır. Bu çalışmaları yürüten personel, yabancılar ofisi, koloni ofisi, Hindistan ofisi gibi sivil hükümet kademelerinde olduğu kadar İngiliz ordusunda da istihdam edilmişlerdir (Akgül, 2013: 71).” İkinci Dünya Savaşı’ndan itibaren ABD ile birlikte bazı gelişmiş ülke orduları, özellikle ülke dışında gerçekleştirdikleri operasyonlarda sıklıkla sosyal bilimcileri ve antropologları kullanmışlar ve kullanmaya devam etmektedirler (Yılmaz, 2013:250).

3. ANTROPOLOJİ

Sosyal bilimler toplum olaylarını, insanın sosyal ve kültürel faaliyetlerini inceleyen, toplumsal bilimler ise insanın toplum yaşamını türlü yanlarıyla inceleyen bütün bilimlerin adıdır (T.D.K., [Web]). Sosyal ve toplumsal bilimler, antropoloji, sosyoloji, psikoloji, demografi, ekonomi, siyaset (siyasal) bilimi, uluslararası ilişkiler, kıyaslamalı hukuk, kültürel çalışmalar, arkeoloji, eğitim ve tarih gibi bilimleri kapsamaktadır (Gürsoy, 2005: 90; Tezcan, 2015: 1).

Antropoloji, “insanı ve insan toplumlarını tüm yönleriyle (biyolojik, sosyal, kültürel) inceleyen, bütüncü ve karşılaştırmalı bir disiplin”dir (Özbudun ve Uysal, 2015: 24). Antropoloji insanın biyolojik ve kültürel çeşitliliğini, kültürlerin zaman ve mekân içinde benzerlik ve farklılıklarını açıklamaya çalışır (Kottak, 2002: 23). Antropoloji genel olarak; biyolojik antropoloji ya da fiziksel antropoloji, sosyal ya da kültürel antropoloji olarak ikiye ayrılır. Amerika Birleşik Devletleri’ndeki üniversiteler ve Amerikalı antropologlar antropolojiyi; kültürel, arkeolojik, biyolojik ve lingüistik antropoloji olarak sınıflandırırlar (Kottak, 2002: 9).

Özetle; fiziksel (biyolojik) antropoloji, biyolojik bir organizma olarak kabul edilen insanın fiziksel gelişimi, biyolojik evrimi ve yapısıyla ilgilenmekteyken, sosyal (kültürel) antropoloji ise toplumsal yaşam ve kültürdeki değişimleri incelemektedir. Sosyal/kültürel antropoloji disiplininin temel konusu; insan topluluklarının sahip olduğu kültürdür. Sosyal/kültürel antropoloji, toplumsal yaşam ve kültürdeki değişimleri incelemektedir.

4. FİZİKSEL (BİYOLOJİK) ANTROPOLOJİ

Fiziksel/biyolojik antropoloji uzun yıllar ırk bilimi olarak yanlış olarak adlandırılmıştır. Fiziksel/biyolojik antropoloji; biyolojik bir organizma olarak kabul edilen insanın fiziksel gelişimini, biyolojik evrimini, yapısını ve fiziksel özelliklerin hangi coğrafyalarda toplandığını araştıran bilim dalıdır. Türkiye ve birçok ülkede biyolojik antropoloji üç alt dala ayrılmaktadır:

a. Paleoantropoloji ("paleo" kelimesi "eski" anlamına gelip) "eski insan bilimi" anlamına gelmektedir ve fosilleşmiş insan kemiklerini,

b. Biyolojik antropoloji 10-15 binyıl öncesinden günümüze kalmış insan iskeletlerini,

c. Fiziksel antropoloji ise günümüz insanının fiziksel yapısını incelemektedir (Özbudun ve Uysal, 2015: 33-34).

Adli antropoloji; biyolojik antropolojinin uygulama alanlarından birisidir. Adli antropoloji kriminal olaylarda ölüm sonrası iskeletlerin antropolojik yöntemlerin kullanılarak kimliklendirilmesininde rol oynamaktadır. Ören yeri, arkeolojik alan ve mezarlıklar dışında bulunan kemiklerin önce insana ait olup olmadığının belirlenmesi, kemikleşmiş insan iskeletlerinin ve yanmış kemiklerin adli vakalar kapsamında incelenmesi; biyolojik profilinin çıkarılması (yaş, cinsiyet ve boy tahmini), kaç bireye ait olduğunun belirlenmesi ve travma analizi yapılması adli antropolojinin ilgi alanına girmektedir (Özbudun ve Uysal, 2015: 61; Ünlütürk, 2015: 93; Bulut ve Hızlıol, 2014: 43; Kottak, 2002: 16). Yürütülen adli antropolojik incelemelerden sonra bütünsel değerlendirme yapabilmek ve olayın aydınlatılmasına katkı sağlamak için adli antropolog, arkeolog, diş hekimi, suç soruşturmacısı, tapu kadastro teknikeri, olay yeri inceleme uzmanı ve diğer bilim uzmanından oluşan multi-disipliner bir çalışma ekibi kurulması önem kazanmaktadır (Bulut ve Hızlıol, 2014: 60-62).

Dünyada yapılan son genetik çalışmaların sonucunda biyolojik anlamda ırkların varlığı kabul görmemektedir. Irk terimi art niyetli kullanım nedeniyle, özellikle antropologlar ve biyologlar tarafından kullanılması tercih edilmemektedir (Ünlütürk, 2015: 111). Fiziksel özelliklerin çevresel faktörlerin sonucu ortaya çıktığını Lévi-Strauss (1978: 110) "fizikî antropologların vaktiyle ırkî özellikler olarak seçtikleri bütün unsurların,

çevreye uyum sonucu ortaya çıktığı teker teker ispat edilmiştir" şeklinde açıklar. Bu durumu Kottak (2002: 90) ise şu şekilde açıklar; "günümüzde artık ırkları biyolojik anlamda tanımlamak olanaksızdır. Her ne kadar sokaktaki insan ırkı biyolojik olarak algılasa da, sadece ırkların kültürel inşaları olasıdır. Irkların var olduğu ve önemli olduğu görüşü bilimsel çevrelerden çok halk arasında yaygındır."

İnsan toplulukları, fiziki görünümleri bakımından büyük bir çeşitlilik gösterirler ama bunun yanında genetik olarak birbirlerine benzerler. Bugün dünyada halkının tamamen homojen olduğu çok az yer vardır ve küreselleşme ile birlikte teknolojik gelişmeler nedeniyle gerçekleşen göçler vasıtasıyla genlerin dolaşımı hızlanmış, gen havuzu karışmış durumdadır (Langarey, Clottes, Guilaine ve Simonnet, 2015: 39; Gültekin ve Koca, 2002: 61). Kan grupları açısından da durum aynıdır: "Bugün bilinmektedir ki dünyadaki insan toplulukların çoğunda, her grup kandan oluşan bir yelpaze mevcuttur (Langarey vd., 2015: 38-39)."

Güvenç, insan ve toplumla ilgili her konunun genlerle açıklanması durumunu; "toplum ve kültür sorunlarının genlerle açıklanması yanılgısı, eğitimle yaratılan ve eğitimle gelişen insan ve kültür varlığının sonu olur." şeklinde eleştirmektedir (Güvenç, 2005: 48). Lévi-Strauss (1978: 112) ise kültür'ün etkisini şu şekilde belirtir; "Artık bugün açıkça anlaşılmağa başlanmıştır ki, insanlar arasındaki mevcut fizik farklılıklar, başka pekçok şey gibi, büyük ölçüde yaşanan kültürün bir sonucudur."

5. SOSYAL ANTROPOLOJİ

Sosyal antropoloji yapıldığı ülkeye göre değişik isimler alır. ABD'de "kültür (kültürel) antropoloji", İngiltere'de "sosyal antropoloji", Fransa'da ve diğer Latin ülkelerinde "etnoloji", Almanca konuşulan ülkelerde "Völkerkunde", bazı kuzey ülkelerinde ise "folklor" olarak kullanılır (Güvenç, 2002b: 40). Etnoloji terimi aynı zamanda "Alman geleneği ile ağırlıklı" ülkelerde kullanıldığı (Özbudun, Şafak ve Altuntek, 2014: 12), sosyal/kültürel antropolojinin bir alt dalı olarak ve sosyo-kültürel antropoloji olarak kullanıldığı (Susar, 2005:141), bazen de sosyal/kültürel antropoloji ile eşanlamlı olarak tanımlandığı (Auge ve Colleyn, 2014: 15; Şenel, 1982: 31) noktasında değişik görüşler bulunmaktadır. Erdentuğ (1980), sosyal antropoloji yerine sosyo-kültürel antropoloji ifadesini kullanmıştır. Ancak günümüz literatüründe genellikle sosyo-kültürel antropoloji ifadesi kullanılmamaktadır.

Sosyal/Kültürel Antropoloji veya Etnoloji insan topluluklarının yaşam biçimlerini, kültürün ve toplumun oluşumunu, gelişimini, farklılaşmasını, değişimini inceler. Ayrıca kültürler arası etkileşimi ve kültürden kaynaklanan sorunları, ilkel toplumdan günümüz çağdaş toplum ve kültürüne uzanan tarihsel bir boyut içinde ele alır. Bu makalede bundan sonra sadece sosyal antropoloji terimi kullanılmıştır.

Sosyal antropologların ilgi alanını, birbirinden farklı toplumlar, onların kültürleri ve yaşam biçimleri oluşturur. "Bu yaşam biçimleri ise, bireylerin, yaşadıkları toplum içinde nasıl eğitildikleri; birlikte yaşayacakları eşlerini nasıl seçtikleri; nasıl evlendikleri; kendi toplumları ya da diğer toplumların üyeleriyle nasıl örgütlü ilişkiler kurdukları gibi konuları içerir (Beals ve Hoijer, 1972: 9)."

Sosyal antropolojiyle sosyoloji aynı konular üzerinde yoğunlaşmış olsalar da arasındaki temel fark, sosyologların kentsel ve sanayi toplumlarında yani büyük bir toplumda belli bir konu hakkında yazılı kaynakları ve verileri istatistiki yöntem ve tekniklerle incelerken, antropologların kırsal, batılı olmayan halkları yani dar bir alanda sistemin bütününü özellikle sözlü ve töresel kaynakları incelemiş olmasındadır. "Disiplinler arası iletişim arttıkça antropolojiyle sosyolojinin alanları birbirine karışmaktadır (Kottak, 2002: 18)."

Sosyal antropoloji metodolojik açıdan çok zengindir ve hem nitel metotları hem de nicel metotları kullanır. Sosyal antropoloji alan (saha) çalışmasını; insan grupları arasında yaşayarak ve katılımcı (katılarak) gözlem tekniğini kullanarak, onların yaşam biçimlerini, davranışlarını, adetlerini gözlemleyerek, gözlemlerini görsel ve işitsel kayda alarak, bazı gruplara anket uygulayarak, inceledikleri grubu adeta onların bir parçasıymış gibi yaşarak anlamaya ve anlatmaya çalışarak gerçekleştirir.

Sosyal antropoloji bilimi araştırma alanı olarak küçük insan gruplarını hedeflemektedir. Bununla amaçlanan; küçük bir kesitin detaylı bir şekilde çalışılarak elde edilen sonuçların genele yansımasının öngörülmeye çalışılmasıdır. Sosyal antropologlar araştırmalarını genellikle kendi kültürlerinden farklı kültürlere sahip toplumlar üzerinde yaparlar. Bu durum, kültür farklılıklarının daha objektif tespit edilebilmesine imkân sağlar.

Batı toplumunda yetişen antropologların "öteki" toplumlarda yapılan araştırmalar, şimdilerde o toplumların kendi içinden çıkan antropologlar tarafından yapılmaktadır. Bu durumun gerekliğini 21 yüzyılın ünlü Fransız antropologu şu şekilde açıklar; "Bugün dünden çok daha kesin olarak biliyoruz ki, batı medeniyetinden en farklı olan toplumların bilgisi, ancak o toplumların kendi içinden yetişenlerin bu vazifeyi benimsemesi ile ilerleyebilir, ilerlemelidir. Böyle olması da hem onların kendi menfaatine, hem de bütün beşeriyetin hayrınadır (Lévi-Strauss, 1978: 128)."

6. KÜLTÜR VE DEĞİŞİM

Antropolojinin konusu insan, toplum ve kültürdür. Bu bölümde kültürün tanımı ile kültürel değişim sürecinden bahsedilmiştir. Farklı bilim dallarında ve farklı açılardan kültür tanımları yapılmıştır. Amerikalı iki antropolog olan Kroeber ve Kluckhohn kültür kavramının 164 farklı tanımını yapmışlardır. Kültür, insanlık tarihi boyunca şu dört anlamda kullanılmıştır; "Bilim alandaki kültür: Uygarlıktır. Beşeri alandaki kültür: Eğitim sürecinin ürünüdür. Estetik alandaki kültür: Güzel sanatlardır. Maddi (teknolojik) ve biyolojik alanda kültür: Üretme, tarım, ekin, çoğaltma ve yetiştirmedir (Güvenç, 2002a: 97)."

İnsanoğlu doğumundan itibaren atalarından aldığı kültürü gelecek kuşaklara miras olarak bırakır. Kültür bir "canlı-üstü" varlık olarak "insanla birlikte yaşar, gelişir-değişir" ama ölümsüzdür (Güvenç, 1985: 113).

Sosyal antropolojinin konusunun kültür olduğunu söyleyen ve sosyal (kültürel) antropolojinin kurucusu sayılan E.B.Tylor (1871) tarafından ise "Kültür, ya da uygarlık, bir toplumun üyesi olarak, İnsanoğlunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek-görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür (Güvenç, 2002a: 101)."

Bütüncü tanımlardan bir tanesi Malinowski'nin yaptığı tanımdır. Bu tanıma göre kültür "tüketim gereksinimlerinden ve bunların sağlanması yollarından, türlü toplumsal kurum ve gruplara izin verme yollarından, düşünce ve eğilimlerden, inanç ve geleneklerden oluşan (organik) bir bütündür (Güvenç, 1985: 14-15)." Bir diğer bütüncü tanımlardan biri de sosyal psikoloji açısından olaya bakan bir tanımdır; "Kültür, belirli bir toplumun, üyelerinin doğada bulabileceklerinden daha fazla doyum sağlayabilmeleri için, başardığı tüm maddi ve davranışsal düzenlemelerin örüntüsüdür; toplumun üyesi olarak insanın geliştirdiği tüm bilgi, inanç, sanat, ahlak, adet, yetenek ve alışkanlıklarla toplumsal kurumları kapsar (Kağıtçıbaşı, 1999: 344)."

Kottak (2002: 58), kültürün öğrenme ve dil yoluyla aktarıldığını belirtirken kültürü şu şekilde tanımlar: "Kültür, kuşaktan kuşağa aktarılan, kurallı, paylaşılan, simge-temelli öğrenilmiş davranış ve inançları kapsamaktadır." Kültürel davranışların bölgesel, insan yapısı ve çeşitli olduğunu belirten Benedict ayrıca bu davranışların bütünsellik eğilimi de gösterdiğini, birey gibi kültürün de birbiriyle az çok tutarlı bir düşün ve eylem kalıbı olduğunu ve kültürün kendisini oluşturan parçaların birbiriyle olan "eşsiz" düzenlemesi ve etkileşimi sonucu oluştuğunu belirtir (Benedict, 2003: 62).

Kültür değişimlerinin ne olduğu konusunda şimdiye kadar yapılan tariflerden en iyisi olan Malinowski'nin tanımını Turhan, şu şekilde nakletmektedir:

> "Kültür değişmesi, bir cemiyetin mevcut nizamını yani içtimai, maddi ve manevi medeniyetini bir tipten başka bir tipe dönüştüren bir süreçtir. Böylece kültür değişmesi, bir cemiyetin siyasi yapısında, idari müesseselerinde ve toprağa yerleşme ve iskân tarzında, iman ve kanaatlerinde, bilgi sisteminde, terbiye cihazında, kanunlarında, maddi alet ve vasıtalarında, bunların kullanılmasında, içtimai iktisadının dayandığı istihlak (üretim) maddelerinin sarfında az çok husule gelen tahavvülleri (değişimleri) ihtiva eder. Terimin en geniş manasıyla kültür değişimi, insan medeniyetinin daimi bir faktörüdür, her yerde ve her zaman meydana gelir (Turhan, 2002: 49)."

Günümüzden yaklaşık 10 bin yıl önce Orta Doğu'da insanlar bitki (besin) üretmeye ve hayvan yetiştirmeye başladılar. İnsanlar bitki ve hayvan üremesine müdahale etti. İnsanoğlu artık toplu hayata geçişe adım atmış oldu. Bu süreç insan hayatında köklü değişmelerin başlangıcı oldu ve kültürel değişim hız kazandı (Kottak, 2002: 262-263). Kültür değişir, ancak bu değişimin hızı, zamana, yere ve toplumun özelliklerine göre farklılık gösterir. Kültürel değişimin hızı, son 10.000 yıl içinde artmıştır. Kültür değişimleri, her insan topluluğu için her zaman var olmuştur. Zaman içerisinde sadece değişimin hızı değişmektedir (Güvenç, 2002b: 5, 289).

Dünya tarihi süreci ile çeşitli toplumlar var olmuşlardır. Bunların yerini daha sonraları başkaları almışlardır, ancak kültürler değişim sayesinde mevcudiyetlerini koruyabilmişlerdir. Dünyada yaşayan ve gelmiş geçmiş birçok millet diğerinden etkilenmiştir. Bu etkileşim birbirlerinden fikir, kelime, adet alma şeklinde oluşmuştur. Bu alışveriş aslında bir kültür zenginliğine

sebep olmuştur. Bir devletin doğması ve tarih sahnesinden kaybolması sonucunda onun içinden yeni doğan bir ülke önceden kazandığı kültürel değerleri ile yeni bir sentezdir (Kaplan, 1976: 66).

Kültürel değişme veya kültür değişimi aşağıda belirtilen süreçleri kapsamaktadır (kültürleme, kültürlenme ve kültürleşme);

Kültürleme, toplumun bireye belli bir kültürü aktarması ve böylece kültürel birliğin sağlanması sürecidir. Kültürün öğrenilmesi ve kuşaktan kuşağa aktarılmasını kapsar (Kottak, 2002: 21). Kavram sosyologların kullandığı toplumsallaştırma kavramından geniş anlam taşır. Antropolojiye göre kültürleme süreci doğumda başlar, hızı ve etkisi 20-25 yaşından sonra giderek azalır ama hayat boyu sürerek devam eder (Güvenç, 2002b: 85).

Kültürlenme, kültürel değişim sürecinin ana kaynağıdır. Kültürlenme; "değişik aile, eğitim, okul, meslek, bölge (alt kültür) çevrelerinden kalkıp belli yer ve zamanlarda bir araya gelen, birbirini etkileyen akran grupları arasındaki kültür etkileşimidir (Güvenç, 2002b: 86-88)."

Kültürleşme ise iki ya da daha fazla sayıda kültürün sürekli ilişki ve karşılıklı etkileşime girerek değişime uğramasıdır (Güvenç, 2002a:103). Kültürleşme (İngilizce anlamı *Acculturation*) en çok konuşulan ve tartışılan bir kavram olmakla birlikte aslında en az bilinendir. Genellikle bu kavram kültürsüzleşme (İngilizce anlamı olan *aculturation)* ile karıştırılmakta ve olumsuz bir anlamda kullanılmaktadır. Günümüzde her toplum, grup veya ülkeler aslında kültürleşme süreci sonucunda kurulmuşlardır. Bu kültürleşme süreci olumlu bir süreçtir. Günümüzde küreselleşme ile yaşanan iletişim teknolojilerindeki artış ile oluşan bilişim devrimi aslında bir kültürleşme devrimidir (Güvenç, 2002b:87).

Kültürleşmede gruplardan biri baskın dahi olsa her iki kültür de değişime uğrar. Bunun yanında gruplar doğrudan ilişki kurmasalar bile difüzyon yoluyla ve başka kültürler aracılığı yoluyla birbirini etkileyebilirler. Bu değişim örneğin yazılı basın, radyo, TV yayınları, sinema ve moda gibi uzun sürede difüzyon yolu ile yaşanmaktadır. Bu değişim bireysel planda, zorla yapılırsa *trans-kültürasyon*, bir toplumun diğerini özümsemesi şeklinde olursa buna özümseme veya asimilasyon denilmektedir. Osmanlı Devleti'nin, Enderun Okulu'na aldığı Hristiyan çocuklarından vezirler, paşalar ve sadrazamlar yetiştirmesi bir *trans-kültürasyon,* Amerika'ya göç edip yerleşen Avrupalıların oradaki yerli kültürlerden birçoğunu özümsemesi asimilasyon örneğidir (Güvenç, 2002a: 103, 127; Güvenç, 2002b: 87).

Asimilasyonun tersi olan çokkültürcülük bir ulus-devlet içindeki kültürel çeşitliliğin iyi ve arzu edilir durumudur. Bu durumda toplum bireyleri ulusal ve etnik kültürde de toplumsallaştırır (kültürleme). Çokkültürcülükte farklılığa saygı ile grupların birbirini anlaması ve etkileşime girmesi esastır. Kültürler bir toplumda "(her bir bileşenin aynı çanak içinde, aynı sosa belenmiş, ancak ayrı kaldığı) etnik "salatalar" olarak" betimlenir (Kottak, 2002: 70-73).

Kültürel değişme kendi içinde gelişme biçimde olabileceği gibi çeşitli kültürler ile etkileşim biçimi ile de olabilir. Günümüzde bu değişim kitle iletişim araçları ile hız kazanmaktadır. Bununla birlikte kültürel değişmede, doğal ve toplumsal olaylar, ekonomik ve teknolojik gelişmeler, nüfustaki azalma ve çoğalmalar ve göçler de önemli rol oynamaktadırlar.

Bilgi ve kültürü yayan teknolojik ilerleme ve iletişim araçlarının yayılması sonucu dünya çok hızlı değişime uğramaktadır. Küreselleşmenin etkisi ile kültürel yakınlaşma ve benzeşmelere tanık olmaktayız. Toplumların kültürel farkları tümüyle ortadan kalkmamakla birlikte kültürler birbirine yaklaşmaktadır. Kültürün dinamik yapısı nedeniyle kültür daima değişime uğramaktadır. Buna rağmen değişim; bir kültürün bırakılarak diğer kültürün alınması şeklinde değil, kültürün özünü oluşturan veya kimliğini belirleyen temel değerlerin esas itibariyle değişmemesi şeklinde gerçekleşmektedir (Kaplan, 1997: 79). Kültürel değişime yön verebilmek ise esas amaç olmalıdır.

7. TANINMIŞ SOSYAL ANTROPOLOGLAR VE ESERLERİ

Edward B. Tylor (1832-1917) kültürel antropolojinin kurucusu sayılır. Tylor, İngiliz olmasına rağmen, Amerikan Antropolojisi'ni daha fazla etkilemiştir. Franz Boas (1858-1942) ise bir Alman olmasına karşılık "kültür tarihi okulunun kurucusu" olarak Amerikan Antropolojisi'nin "babası" ve bu akımın ilk temsilcisi sayılır (Kottak, 2002: 19). Tanınmış diğer Amerikalı antropologlar ise Lewis Henry Morgan (1818-1889), Ruth Benedict (1887-1948) ve Margaret Mead (1901-1978), İngiliz sosyal antropologları ise aslen Polanyalı olan Bronislav Malinowski (1884-1942) ve Radcliffe-Brown (1881-1955), Fransız sosyal antropologları ise Marcel Mauss (1872-1950) ve Claude Lévi-Strauss'dır (1908-2009) (Özbudun ve Uysal, 2015: 85-95, 115-120).

19 yüzyılda kaleme alınan ilk önemli antropolojik eserler; Tylor'un İnsanlık Tarihinin En Eski Devirleri Üzerinde Araştırmalar (Researches into the Early History of Mankind, 1865) ile İlkel Kültür'ü (Primitive Culture) ve Morgan'ın Akrabalık ve Hısımlık Sistemleri'nden oluşmaktadır (Systems of Consanguinity and Affinity of the Human Family, 1871) (Lévi-Strauss, 1978: 108).

İlk antropolojik çalışmalardan birisi Bronislav Malinowski'nin "Argonauts of the Western Pasific" başlıklı kitabında Yeni Gine'nin Trobriand adalarında yaşayan Argonautlar üzerinedir. Malinowski yerlilerle beraber iki yılını geçirmiştir. İnceleyeceği toplumun dilini öğrenmiş ve o toplumun hayatına bizzat katılarak yaşamıştır. Malinowski Argonautlar'ın komşu adalarda yaşayanlarla sürekli yapılan "Kula" adı verilen seferlerde kolye ile bilezik değiş tokuşunun sosyal rolünü araştırmıştır. Bu araştırmada Malinowski katılımlı gözlem ve dolaysız soruşturma teknikleri ile etnografik metodu kullanmıştır. Bu çalışma ile antropoloji teorik ve yöntemsel bir olgunluğa ulaşmaya başlamıştır (Ankara Üniversitesi, [Web]; Lévi-Strauss, 1978: 121).

Ruth Benedict, A.B.D ile Kanada'nın Kuzey Batı kıyısında yaşayan Kuvakiyutul balıkçı kültüründe yer alan "Potlaç" törenini incelemiştir. Bu törende itibar kazanmak ve ün artırmak amacıyla armağanların ve ziyafetlerin verildiğini belirtmiş; kap kaçağın kırılmasının, balıkyağı, ev eşyası hatta evlerin yakılıp yıkılmasını ise israf olarak görmüştür. Daha sonra yapılan çalışmalarda ise bu uygulamanın yararlı bir kültürel uyarlama mekanizması olarak görülmüştür (Kottak, 2002: 383).

Avustralyalı yerliler üzerinde ilk araştırmayı çağdaş sosyolojinin ve İngiliz sosyal antropolojinin kurucusu sayılan Emile Durkheim (1858-1917); Kızılderili toplumlar üzerinde ise Lewis Henry Morgan (1818-1881) yapmış olup en önemli eseri Eski Toplumdur (Ancient Society).

Güvenilir veri toplayan ve dikkatli bir saha araştırmacısı antropolog olarak tanınan Franz Boas, Kanada'nın Baffin adasında çalışmıştır. Margaret Mead, Franz Boas'dan çok etkilenmiştir. Kültür ve kişilik konularında (psikolojik antropoloji) yazdıkları ile halkı ve basını eğitmesiyle "Kamu Antropoloğu" sıfatını almış ve Okyanusya (Samoa Adası, Papua Yeni Gine ve Endonezya) halklarının cinsiyet, çocuk yetiştirme, ahlak gibi konularını işlemiş, kadın ve erkek arasındaki farkın kültür tarafından biçimlendirildiğini belirtmiştir (Kottak, 2002: 19).

8. UYGULAMALI ANTROPOLOJİ

Antropoloji, son 30-40 yıldaki süratli değişim nedeniyle karşılaştırmalı (karma) yaklaşımlarla çeşitlenmiş, toplumsal sorunların teşhis ve çözümlerinde kullanılan uygulamalı antropoloji ön plana çıkmıştır. Uygulamalı Antropoloji; antropolojik veri, kuram ve yöntemlerin, çağdaş sorunların tespiti, değerlendirmesi ve çözümlenmesinde kullanılmasıdır. Uygulamalı Antropologlar yaptıkları çalışmalar ile kamu hizmeti vermeye başlamıştır. Bu hizmet kamu sağlığı, aile planlaması, ekonomik kalkınma, gibi uygulama alanlarına kapsamaktadır (Kottak, 2002: 10). Uygulamalı antropolojinin çalışma alanı nelerdir? sorusu "insan faaliyetlerinin ve bu faaliyetleri düzenleme çabalarının doğurduğu sorunların tümü (Akgül, 2013: 82)" şeklinde cevaplanabilinir.

İlk uygulamalı antropoloji çalışmaları; hukuk antropolojisi, tıp antropolojisi, kent antropolojisi, beslenme antropolojisi, demografi (nüfus bilimi) alanlarında oluşmuştur. Bununla birlikte ekonomik antropoloji, siyasal antropoloji, sağlık antropolojisi, eğitim antropolojisi uygulamalı antropolojinin diğer dallarını oluşturmaktadır (Balaman, 2005: 38; Güvenç, 2002a: 74).

Claude Lévi-Strauss 1975 yılında yayınlanan makalesinde ilkel toplumların gün geçtikçe yok olduğunu, antropolojinin gelişmekte olan ülkelere ve modern toplumlarda ortaya çıkan "patalojik" olaylara el atması gerektiğini söylemiş ve uygulamalı antropolojinin böyle ortaya çıkacağını öngörmüştür (Lévi-Strauss, 1978:122).

Uygulamalı Antropolojinin tarihini Akgül (2013: 67) beş aşamada açıklar; "antropoloji disiplini öncesi dönem", "uygulamalı etnoloji dönemi" (1860-1929), "federal servis dönemi" (1930-1945), "rol-değer kazanma dönemi" (1945-1970) ve "politika araştırma-oluşturma dönemi" (1970-2015). Uygulamalı Antropolojinin tarihinde en önemli dönem "Federal Servis Dönemi"'dir. "Bu durumun başlıca nedeni Birleşik Devletler Hükümetinin 1929 ekonomik bunalımı ve II. Dünya Savaşı'nın ortaya çıkardığı sorunlarla baş edebilmek için antropologların yardımına başvurmaktan başka çare bulamamasıdır (Akgül, 2013: 76)."

Uygulamalı Antropologlar; başlangıçta kültürel bilgi toplayıcısı olarak çalışırlarken, 20.yüzyılın ikinci yarısından itibaren "karar verici" ve "politika oluşturan", günümüzde ise birlikte çalıştıkları birey ve toplumların haklarını

koruyan araştırmacılardır. Çalışma alanları başlangıçta yalnızca genel etnografi üzerinde yoğunlaşırken, daha sonraları eğitim, beslenme, kültür teması, göç, toprak mülkiyeti sorunları, su paylaşımı ve sulama gibi çok çeşitli alanlara yayılmıştır (Güvenç, 2002a: 65-87).

Modern uygulamalı antropologlar, ekonomik ve sosyal değişimlerle karşı karşıya kalan insan ve toplumlara yardımcı olurken artık belirlenen etik kurallarına uymak durumdadırlar (Kottak, 2002: 581).

Son yıllarda uygulamalı antropologların sayısı giderek artmıştır. Bunda program yapımcısı, politika araştırıcı, yöneticiler, reklamcılar gibi aktörlerin alanlarında başarılı olmak için antropologların alanda topladıkları bilgilere gereksinim duymaya başlamasının rolü bulunmaktadır. Aslında antropologlar tek başlarına bir sorun çözemez, disiplinlerarası yaklaşımla, "karşılaşılan sorunları çözmeye yönelik ham (bilimsel olmayan) bilgileri sağlamaya çalışır (Balaman, 2005: 37-40)."

9. TÜRKİYE'DE ANTROPOLOJİ ÇALIŞMALARI

Türkiye'de ilk antropolojik çalışmalar Osmanlı İmparatorluğu zamanında başlamıştır. Şemsettin Sami'nin (1850-1904) 1878'de yayınladığı "İnsan" ile 1886'da yayınlanan ikinci eseri "Yine İnsan"; "insanı biyolojik bir varlık olarak ele alıp, doğrudan insanı inceleyen yani antropoloji bilimi alanında yazılmış ilk eserler"'dir (Akın 2002: 17). Sekiz dil bilen, dilbilimci ve edebiyatçı, Osmanlı Sarayı Tercümanı ve başkâtibi olan Şemsettin Sami, kitaplarında insanın ne olduğunu, insanın ortaya çıkışı ile ilk ve nerede ortaya çıktığı ile ilgili yeni bilgiler vermiştir.

Atatürk'ün antropolojiye özel bir ilgisi ve sempatisi vardı. "Atatürk bu topraklarda kurulmuş ve gelişmiş olan uygarlıkların ve toplumların ve eski Anadolu halklarına ait iskelet kalıntılarının gün ışığına çıkarılması için arkeoloji ve antropolojiye özel önem veriyordu (Unat ve Erol, 2009: 272)." Türk Antropoloji Enstitüsü (Türkiye Antropoloji Tetkikat Merkezi), Atatürk'ün talimatıyla fiziksel (biyolojik) antropoloji çalışmaları yapmak üzere 1925'de kurulmuştur. Doktor kökenli Şevket Aziz Kansu kurumun başına getirilmiştir. 1925 yılında "Türk Antropoloji Mecmuası" adlı derginin ilk sayısı çıkarılmıştır (1925 ile 1939 yılları arasında 22 sayı olarak yayımlanmıştır). Bu, Atatürk'ün insan bilimine verdiği önemin en önemli göstergesi olmuştur. Bu enstitü döneminde eski Anadolu insan toplumlarına ait ilk antropolojik araştırmalar yapılmıştır (Ankara Üniversitesi, [Web]).

Antropoloji, ilk defa 1930 yılından itibaren İstanbul Üniversitesi'nin eğitim ve öğretim programlarında yer almaya başlamıştır. 1933 yılında Türk Antropoloji Enstitüsü, Haydarpaşa Tıp Fakültesi bünyesinden ayrılarak Atatürk'ün isteğiyle İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'ne taşınmış ve Antropoloji Kürsüsü kurulmuştur. 1935 yılında ise Ankara'da Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi kurulduğu zaman, Atatürk'ün önerisi üzerine Ankara'ya taşınmıştır.

1959 yılında "İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi'nde Sosyal Antropoloji ve Etnoloji Bölümü kurulmuş ve bölüm başkanlığına C.W.H. Hart isimli Amerikalı bir antropolog getirilmiştir (Demirel, 2011: 131-132)." Hacettepe Üniversitesi Antropoloji Bölümü, Prof.Dr.Bozkurt GÜVENÇ tarafından 1971'da kurulmuştur. Antropoloji Bölümü, Lisans eğitimi vermemekle birlikte dört fakülteye dağılmış on bölüme antropoloji dersleri vermektedir (Hacettepe, [web]).

Türkiye'de antropoloji biliminin gelişimini başlatan ve ihtisas alanları doğrudan Antropoloji olan üç önemli kişi Türkiye'nin ilk antropoloji Profesörü de olan Ord.Prof.Dr.Şevket Aziz Kansu (1903-1983), Ord.Prof.Dr.Muzaffer Şenyürek (1915-1961) ve Prof.Dr.Nermin Erdentuğ (1917-2000)'dur. Prof.Dr.Nermin Erdentuğ sosyal antropolojinin ülkemizde ilk temsilcisidir (Unat, 2013).

Prof.Dr.Nermin Erdentuğ'un antropoloji eğitimi ve araştırmaları yapmak üzere gittiği yurt dışından dönerek Ankara Üniversitesi DTCF Antropoloji Kürsüsü"nde ilk defa 1951 yılında "sosyal antropoloji" ve "alan araştırması" derslerini vermiştir. Sosyal Antropoloji Anabilim Dalı, 1993 yılında Sosyal Antropoloji ve Etnoloji Bölümü ve 2002 yılında Antropoloji Bölümü adını almıştır. Bu tarihten itibaren Sosyal Antropoloji, lisans eğitimine Antropoloji Bölümü'nde Fizik ve Paleoantropoloji Anabilim Dalları ile ortak olarak ve lisansüstü eğitimine ise bağımsız bir bilim dalı olarak devam etmektedir (Ankara Üniversitesi, [web]).

Türk Tarih Kurumu Asbaşkanlığını yapmış ve Ankara Üniversitesi Tarih Doçentlerinden Dr. Afet İnan, İsviçre'de Cenevre Üniversitesi Ekonomik ve Sosyal Bilimler Fakültesinde, 1939 senesinde Fransızca olarak yayımlamış olduğu doktora tezini bazı yerlerine de ilâveler yaparak Türkçeye çevirmiştir. Bu çalışma ile Türkiye halkının fiziki antropolojik

karakterini 64.000 kişi üzerinden topladığı veriler ile yapmıştır. Bu zamanın en geniş kapsamlı antropolojik çalışmasıdır. Demircioğlu, kitabın giriş kısmında yer alan ve orijinal dili Fransızca dilinde olmayan "Türkiye tarihine kısa bir bakış" bölümünü bazı yönleri ile eleştirse de "bu kitapla antropoloji edebiyatımız, üzerinde her halde bir hayli durulacak bir eser kazanmıştır. Ve bu bakımdan da eseri selâmlamak lâzımdır (Demircioğlu, 1948: 67)" diyerek tezin önemini dile getirmiştir.

Cumhuriyet döneminde Ziya Gökalp'in yayımladığı "Türk Uygarlık Tarihi" adlı kitap sosyal antropolojik içerikli bir eserdir. Bu yayın haricinde Gökalp, birçok sosyal/kültürel antropolojik araştırmalarda bulunmuştur. Ziya Gökalp "*ilk Türk kültürel antropoloğu*" olarak sayılmaktadır.

Türkiye bir tarım ülkesi sürecinden, sanayileşmiş ülke statüsü almakla birlikte, Cumhuriyetin kuruluşundan beri sürekli tarım kesiminin önemi belirtilmiş ve bu konuda çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Köyler "antropolojinin gerek 19.yüzyılda gerekse 20.yüzyılda ve günümüzde en önemli araştırma sahalarını ve konularını oluşturmuştur (Gültekin, 2016: 25)." Cumhuriyetten sonra 1930'lardan itibaren özellikle de 3803 sayılı 17.04.1940 tarihli yasayla "Köy Enstitüleri"nin kurulması ile kırsal alan araştırmaları ile birlikte sosyal antropoloji çalışmalarının arttığını göstermiştir (Demirel, 2011:128-132). Türkiye'de Köy çalışmalarının özellikle 1940-1960 yılları arasını kapsamasının sebebi o zamanlar ülkenin tarım toplumu özelliğini koruması nedeniyle nüfusun hâlâ büyük kesiminin köylerde yaşamasındandır. 1960 sonrası köyden kente gerçekleşen göç ile birlikte kentlerde yaşanan "gecekondu" sorunu araştırmacıların bu konuya ilgisini çekmiştir. Bu araştırmaları daha sonraları kentleşme ile oluşan gecekondu ve kentlileşme sorunları çerçevesinde kentsel alanlarda yapılan çalışmalar takip etmiştir. Son yıllarda ise "kentten köye" olan ters göçün artması ile meydana gelen sosyal, ekonomik ve kültürel değişimler köylerde yapılacak sosyal antropolojik çalışmalarla tespit edilmelidir (Bostan, 2005: 226)

Türkiye'de antropoloji, araştırma desteklerindeki zorluklar ve bir takım ideolojik etkenler nedeni ile "evde" antropoloji (Birkalan Gedik, 2005: 76) olarak başlamış ve "kültür aşırı" çalışmalar yerine "kendi kültürü-içine bakan" bir geleneği sürdürmüştür. "Daha çok kültürel öğelerin envanterine yönelik ve sosyolojiye benzer bir duruşu olan Türkiye'deki antropoloji, gelişmenin sosyal kültürel etkisine, kültürel öğelerin kayda geçirilip bilgisinin korunmasına ve kültürel değerlere ilişkin araştırma konularına ağırlık vermiştir (Kümbetoğlu ve Birkalan, 2005: 21)."

Türkiye'de 1970'li yılların sonlarında üniversitelerde yeni antropoloji bölümleri açılmaya başlanmış ve 2000'li yılların başlarından itibaren çok sayıda üniversitede antropoloji bölümü açılmıştır. Bu durum antropolojinin öneminin anlaşılmaya başlandığının bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir (Demirel, 2011: 133). Türkiye'de üniversitelerde paleoantropoloji, fiziksel (biyolojik) antropoloji ve sosyal (kültürel) antropoloji çalışmaları yapılmakta, linguistik antropoloji çalışmaları yapılmamakta, arkeolojik antropoloji ise arkeoloji bölümü olarak ayrı bir bilim alanı olarak çalışmalarını sürdürmektedir (Hacettepe, [web]).

Antropoloji eğitimi birkaç farklı bölüm adı altında verilmektedir. Antropoloji biliminin geleceği açısından antropoloji eğitimi veren üniversiteler başta olmak üzere üniversitelerde Antropoloji Bilimleri Enstitüsü kurulması gerekmektedir. 9-11 Nisan 2015 tarihlerinde yapılan Uluslararası Antropoloji Bilimler Kongresinde "günümüzde ise Antropoloji biliminin Fizik Antropoloji, Paleoantropoloji ve Sosyal Antropoloji Anabilim dallarından oluşan Antropoloji Bölümü ile sürdürüldüğü, bu yapının işlevselliği itibari ile Antropoloji Biliminin büyüme ve gelişmesini kısıtladığı, "Antropoloji Bilimleri Enstitüsü" kurulması (Sevim Erol, Bulut ve Aksoy Sugiyama, 2015: 92)" görüşü yer almıştır.

Antropolojik araştırmalar başlangıçta akademisyenler tarafından yapılırken, sonraları mezun olan antropolog sayısının artması ile "ÇED raporlarının zorunlu hale gelmesi, sosyal dokunun korunması, sürdürülebilirlik, sosyal sorumluluk gibi kavramların kabul edilip ulusal geçerliliğinin tanınması gibi gelişmeler (Akgül, 2013: 67)" paralelinde akademinin dışında çalışan, danışmanlık şirketleri ya da proje ofisleri tarafından doğrudan istihdam edilen ve mesleki kariyerlerini kalıcı olarak bu biçimde planlayan yeni bir profesyonel antropolog kuşağı oluşmuştur.

Türkiye'de antropologların çalışma alanlarını; "uluslararası kuruluşlar (BM, WHO, UNICEF), kamu kuruluşları (Devlet Planlama Teşkilatı, belediyeler), Milli İstihbarat Teşkilatı, müzeler, sanat galerileri, kütüphaneler, arşivler, sivil toplum kuruluşları, basın yayın kuruluşları, belgesel sinemacılık, turizm ve kültür turizmi, yayınevleri, reklamcılık, halkla ilişkiler, insan kaynakları uzmanlığı, yönetim ve pazarlama, araştırma şirketleri ve araştırmalar (kamu araştırmaları, pazar araştırmaları vb.), toplumsal projeler (sosyal sorumluluk, kalkınma, kentsel dönüşüm, çevre koruma, sanat vb.) (Hacettepe, [web])" olarak sıralayabiliriz.

Türkiye aslında antropologlara çok iyi fırsatlar sunun bir coğrafi konumundadır; “Anadolu, coğrafi olarak göç yolları üzerinde bulunması nedeniyle çok sayıda canlı topluluğuna ve çok çeşitli kültürlere ev sahipliği yapmıştır ve halen de bu zenginliğini korumaktadır. Bu konumu, Anadolu’yu insanın biyolojik, hem de kültürel geçmişinde önemli bir kavşak noktası olmasını sağlamaktadır. Bu bakımdan Türkiye’deki antropoloji çalışmaları büyük önem arz etmektedir (Demirel, 2011: 134).” Özbudun ile yapılan bir röportajda, Özbudun yöneticilerin sosyal bilimlerin önemi ve işlevleri konusunda daha duyarlı olmaları gerekliliğini belirtmiş ve “bu ülke, her şeyiyle antropolojik araştırmalar açısından bir cennet. Nereye elinizi atsanız, birbirinden ilginç, birbirinden çekici konularla karşılaşırsınız” açıklamasıyla Türkiye’nin antropologlara fırsatlar sunan konumu üzerinde durmuştur (Antropolog Ekibi, 2015: 9).

Güney Kore, uygulamalı antropologlar aracılığıyla, eskiyi unutmamak, yeniyi anlamak ve geleceği de güvenceye almak amacıyla, yok olmakta olan folklor değerlerini Açık Hava Müzeleri’nde (Korean Folk Village) korumakta, yeni kuşaklara öğretmekte ve sergilemektedir (Balaman, 2005: 42). Ülkemizde de Kore örneğinde olduğu gibi günümüzde artık birçok il ve ilçede 300’ü aşkın müze ve ören yeri (arkeoloji müzesi, etnografya müzesi, kent müzesi, anıt müzeleri, sanat müzeleri, antik tiyatrolar, kaleler, saraylar vb.) açılmış olup, sayısı her geçen gün artmaktadır.

Türkiye UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesine (17 Ekim 2003) 27 Mart 2006 tarihinde taraf olmuştur (T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı, [Web]). Gazi Üniversitesi Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi, 23 Eylül 2005 tarihinde açılmıştır. Türkiye’de Üniversitelerin ilgili bölümlerinde Somut Olmayan Kültürel Miras dersleri verilmektedir. İlköğretim okullarının 6. 7. sınıflarında 2006–2007 Eğitim-Öğretim yılından itibaren Halk Kültürü seçmeli dersinde birçok referans kaynak unutulmuş olsa da Somut Olmayan Kültürel varlıklarımız öğretilmeye başlanmıştır (Çençen ve Berk, 2014: 24). Somut Olmayan Kültürel Miras dersleri ise bazı özel okullarda (Atael Koleji vb.) verilmeye başlanmıştır.

10. ANTROPOLOJİ VE GÜVENLİK

Güvenlik; Türk Dil Kurumu sözlüğüne (TDK, [Web]) göre emniyet anlamının yanında; "toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu"'dur. Sosyal bilimler açısından en geniş kapsamda güvenlik ise "birey, topluluk veya toplumun arzu edilmeyen, beklenmeyen olay, durum veya saldırılardan, maddi, yasal ve psikolojik araçlarla korunması" durumudur (Ergül, 2008: 129). Antropoloji güvenlik alanına açlık, hastalık, iklim değişimi, göç gibi sorunları "insan güvenliği" kavramını merkeze alarak giriş yapmıştır (Yılmaz, 2013: 248).

İkinci Dünya Savaşı içerisinde, Antropoloji "psikolojik savaş hizmetleri" adı altında, savaşa hazırlanan orduların yabancı toplumların kültürleri hakkında bilgi toplamalarına ve bunları savaşta kullanmalarına vesile olmuştur (Güvenç, 2002a:311).

Antropolog Munárriz (2013: 6) antropoloji açısından güvenliği; insanların bağlı olduğu sosyal grubun diğer üyeleriyle birlikte barış ve uyum içinde yaşayabilmesi hissi ile yaşadıkları çevrenin sunduğu şeylerden zevk alması olarak belirtir. Farklı bir açıdan (negatif güvenlik) güvenliği ise; sakinlik ve huzur duygusunu yok edebilecek bir tehdit ya da tehlikenin olmaması olarak tarif etmektedir.

"Güvenlik antropolojisi" kavramını kullanan Yılmaz (2013: 135) antropolojinin güvenlik ile olan ilgisini şu cümle ile açıklar; "Güvenlik antropolojisi ise bizi ve öteki'ni stres ve korkudan kurtarmak için "ortak insan değeri" çalışmaya koyuldu. Çünkü küreselleşme çağında herşey akıcı ve kazanılan zaferler, sağlanan güvenlik gibi geçici idi."

Antropoloji, aynı zamanda insanların endişe ve çıkarları ile ilgili konuları ele alan bir bilimdir. Antropolojinin sağladığı insan olma vizyonu, kapsamlı bir güvenlik modeli oluşturmak için sağlam bir temel oluşturarak katkı sağlamasının önemi büyüktür. Bu katkılar insan, kamu, sembolik (kültürel) ve bölgesel (jeopolitik) güvenlik konularını kapsamaktadır (Munárriz, 2013: 6-14).

Güvenlik kavramı genellikle uluslararası ilişkiler disiplininin ilgi alanına girmiştir. Küreselleşme çağı öncesi güvenlik konuları dış tehditlere angaje olmuşken, şimdilerde artık "uluslar-ötesi/uluslar-altı ve çok boyutlu" hale gelmiştir. Güvenlik kavramı artık tehdit algılamalarının değişmesi ile insanların mutluluğunun ve refahının sağlanmasının gerektiği "yeni güvenlik" anlayışı ile birlikte değişmiş, çeşitlenmiş ve genişlemektedir. Bu gelişmeler nedeniyle sosyal bilimler ile birlikte antropoloji disiplinlerinin çalışmaları önem kazanmıştır (Yılmaz, 2013: 240-241).

Küreselleşme süreci, devletlerin siyasal sınırlarının öneminin yitirmesine yol açarak, askerî olmayan güvenlik sorunların sınır aşan etkilerini artırmıştır. Askerî güç ulusal güvenliğin tek kaynağı değildir ve askerî tehditler de devletlerin yüz yüze geldiği tek tehlike değildir. Bundan dolayı, askerî olmayan etmenler de devletleri ve bireyleri tehdit edebilmektedir. Bunlar küresel ve ulus-aşırı bir etkiye sahip olan çevresel ve toplumsal nedenler olan; çevresel kirlilik, açlık, temiz su kaynaklarının yetersizliği, salgın hastalıklar, doğal felaketler, göç, insan ve uyuşturucu kaçakçılığı, kitle imha silahlarının yayılması, dini ayrımcılık, kültürel farklılık ve etnik ayrımcılık gibi etkenlerdir (Ağır, 2015: 106).

Askeri olmayan güvenlik kavramına aynı zamanda "yumuşak güvenlik" tabiri verilmekle ve "kaçakçılık, yasadışı göç, doğanın dengesinin bozulması, iç savaşlar, organize suçlar, uluslararası terörizm ve kaynakların tükenmesi gibi askeri olmayan güvenlik konularını kapsamaktadır (Çapat, 2008: 9-10)."

"Yeni güvenlik paradigması" ile güvenliğin askeri boyutunu azalmakta ve yeni kavramlar yerini almaya başlamaktadır; "21. yüzyılda güvenlik, sadece askeri bir kavram olmaktan çıkarak büyük ölçüde siyasi ve sosyolojik bir kavram haline gelmektedir. Güvenliğin askeri boyutunun önemi her geçen gün biraz daha azalırken ekolojik, ekonomik ve sosyolojik boyutlarının önemi artmaktadır. Özgürlük, demokrasi, ekonomik refah ve gelir bölüşümünde adalet gibi kavramların güvenlik olgusuyla ilişkilendirilip, bu konulara güvenlik çalışmalarında yer verilmesi yeni güvenlik paradigmasının politik ve sosyo-ekonomik kimliğini yansıtmaktadır (Sandıklı ve Emeklier, 2011: 38)."

Bireyin ve toplumsal grupların güvenlik ihtiyaçlarını göz önüne olan bir anlayışa güvenlik politikalarında yer verilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, "yeni güvenlik yaklaşımına göre, demokratikleşme, ekonomik kalkınma, karşılıklı bağımlılığın teşviki, çatışma çözümü, sivil toplumun desteklenmesi ve bireysel hak ve özgürlüklerin korunması ve genişletilmesi gibi askerî olmayan sivil çözümler güvenlik sorunlarının çözümünde en geçerli yöntemlerdir (Ağır, 2015: 108)."

Antropoloji güvenlik çalışmalarında, "insan değeri" kavramını ön planda tutmuştur. Eleştirel güvenlik çalışmaları iki açıdan ele alınmış; özgün (Individual) güvenlik çalışmalarını "yapısal şiddet" ve "feminist güvenlik" teorileri oluştururken, özgürleştirici (Emancipatory) güvenlik çalışmalarını Paris, İngiliz [Aberystwythv (Galler)], Frankfurt ekolü oluşturmuştur. Eleştirel güvenlik çalışmaları geleneksel güvenlik çalışmalarının (realist ve neo-realist) yerine güvenliğe ilişkin yeni tezler ortaya koymuşlardır. Bu çalışmalarda devlet yerine bireyi ve toplumu referans obje olarak ele alarak güvenliği daha geniş sosyal, ekonomik, çevresel ve politik amaçlarla birleştirmiş, özgürleşmeyi hedef almıştır. Antropolojinin, eleştirel güvenlik çalışmalarına katkısını Birdişli (2014: 236) şöyle açıklamıştır; "klasik güvenlik yaklaşımları politik ve uluslararası ilişkiler teorilerine dayanırken; eleştirel yaklaşımlar sosyoloji, sosyal psikoloji, felsefe ve sosyal antropolojiden yoğun bir biçimde yararlanmıştır."

Kopenhag Okulu güvenlik çalışmalarında birey ve toplumla birlikte devleti de merkeze almıştır. Kopenhag Okulu 1990'lardan itibaren gelişme göstermiş yeni güvenlik ile ilgili çalışmaları sistematik hale getirmiş ve "güvenlikleştirme teorisi", "bölgesel güvenlik" ile "genişletilmiş güvenlik" yani beş güvenlik sektörü (askeri, politik-siyasi, ekonomik, çevresel ve toplumsal) tanımını yaparak güvenliğin yalnızca askerî bir konu olarak ele alınması fikrine karşı çıkmıştır. Askeri güvenliğin yine de en yıkıcı olanı ve en yüksek önceliğe sahip olduğunu belirtmiştir. (Çapat, 2008: 13-14; Yılmaz, 2013; 247; Baysal ve Lüleci, 2015: 72).

Güvenlik algıları 21.yüzyılda değişim göstererek, İnsan ve toplum odaklı güvenlik algıları, devlet öncelikli algıların yerine geçmiştir (Sandıklı ve Emeklier, 2011: 38). Yılmaz, Narlı (2002: 17)'dan "21.yüzyıldaki güvenlik paradigmasının sosyoloji, antropoloji ve psikoloji gibi sosyal bilimleri kapsayan multi-disipliner bir anlayışa dayandırılması gerektiğini" belirtmektedir (Yılmaz, 2012: 32).

Askeri antropoloji kavramı literatüre girme aşamasındadır. İkinci Dünya Savaşı'ndan beri ABD ordusu (Kore, Vietnam, Afganistan, Irak vb.) savaş alanlarına askerlerin yanında diğer sosyal bilimler uzmanları ile birlikte öncelikle yerel dili ve kültürü bilen antropologlar göndermektedir. Antropologlar artık, sivil ve askerlerin bir araya geldiği Sivil-Asker İşbirliği (SAİ) birimleri içerisinde "pratik antropoloji" adı verilen birim içerisinde yer almaktadırlar. SAİ faaliyetlerinde disiplinler arası çalışmanın önemi kaçınılmazdır. Bu disiplinleri antropoloji, ekonomi, psikoloji, halkla ilişkiler, iletişim, uluslararası ilişkiler, tarih, hukuk vb. bilim dalları oluşturmaktadır. Antropoloji, güvenlik unsurları tarafından savaş ve operasyonların analizinde ve barışı koruma görevlerinde kullanılmaktadır. Gelişmiş ülkelerin birçoğunun ordularında sosyal bilimciler ile birlikte antropologlar da bulunmaktadır. Antropologlar burada savaş ortamının canlandırılmasına ve anlaşılmasına, kararların verilmesinde askerlere yardımcı olmaktadırlar (Yılmaz, 2013: 250-251; Ramazotti, 2013: 200).

Antropologlar yerel gelenekler ve kültürler hakkında yeterince bilgi sahibidirler. "Antropologlar yerel çatışma potansiyeli olan bölgeleri inceler, dinler, anlar, kıyaslar, yazar ve barış kadar savaştan sonra savaş senaryosunu ortaya koyarlar. Barışçı bir biçimde kullanıldıklarında güvenli yaşam biçimleri, insan onuru ve daha iyi bir gelecek için katkıda bulunurlar (Yılmaz, 2013: 248; Ercolani, 2013: 118)."

Dünya'da savaşlar başta olmak üzere, iç çatışmalar, terörle mücadele ortamı sivil toplum ile iç içe olacak şekilde icra edilmektedir. "Savaş sosyal bir olgudur ve içinde psikolog, antropolog, sosyolog dâhil pek çok disiplini bir araya getirecek çalışmalar gerektirir. Antropoloji, rakibin nasıl düşündüğünü anlamaya ve onun kalbine ve beynine ulaşmaya yardım eder. Antropologlar, askerlerin yereldeki çatışma ortamını anlamalarına, sivillerle nasıl ilişki kurmaları gerektiğine, onların savaş ve çatışma kültürünü anlamaya, ülke liderleri-yerel yöneticiler ve önemli kişilerle ilişki türünü belirlemeye, yerel yöneticilerle nasıl görüşme yapılabileceğine, dost ve düşmanı nasıl ayırt edeceğimize (Yılmaz, 2013: 251)" yardım edebilirler.

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'ye yapılan terörist saldırısı ile devamında Madrid, Londra, İstanbul'da meydana gelen terörist saldırıları sonrası terörizm "küresel terörizm" şeklini almıştır. Bu olaylar Dünyada yeni bir belirsizlik ve güvensizlik ortamının doğmasına neden olmuştur. Terör örgütleri, artık günümüz küresel dünyasında hedeflerine daha kolay ulaşabilmekte, esnek yapıda, uluslararası ağa sahip, teknolojik imkânları

(medya ve internet dâhil) sonuna kadar kullanabilen, "kapalı sistem" yapısında ve en önemlisi de "asimetrik terör" argümanlarını kullanan karmaşık ve sürekli değişim halindedirler. Terör örgütleri; "Siber terör" imkânına, kitle imha silahlarına, kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer silahlara sahip oldukları takdirde halkın yaşam ve psikolojisini çok büyük oranda etkileyebilecek düzeye ulaşabilirler (Yılmaz, 2012: 29).

T.C. İçişleri Bakanlığı Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığının ilgili kanun ve yönetmeliği gereği "terörle mücadeleye ilişkin politika ve stratejileri geliştirmek ve bu konuda ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak" görevi bulunmaktadır (Resmi Gazete, 03.04.2010). Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığının "Sessiz Devrim; Türkiye'nin Demokratik Değişim ve Dönüşüm Envanteri (2002-2014)" adlı yayınında "Türkiye'nin, kırk yıla yaklaşan uzun terörle mücadele geçmişinde bütüncül bir terörle mücadele stratejisinin bulunmadığı, terör sorununa sivil ve sosyal bilimler perspektifinden bakan bir kurumunun olmadığı hususu, ciddi bir eksiklik olarak sürekli dile getirilmiştir." şeklinde bir değerlendirme yapılmış ve "5952 sayılı Kanun ile çok boyutlu ve bütüncül bir yaklaşımın gereği olarak terörle mücadele alanında bilimsel metot ve verileri kullanmak suretiyle analizler yapmak, çözüm önerileri, politika ve stratejiler geliştirmek ve bu konuda ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak üzere Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı kurulmuştur. Böylece güvenlik paradigmasındaki değişime paralel olarak; sorunu yalnızca güvenlik tedbirleriyle özdeşleştirmeyip, terörle mücadeleyi çok boyutlu bir çerçevede toplumsal, psikolojik ve hukuksal boyutlarıyla ele alacak, sosyal bilimlerin verileriyle hareket edecek ve uluslararası deneyimlerden faydalanacak yeni bir yaklaşım benimsenmiştir (Sessiz Devrim, 2014: 55)." denilerek terörle mücadelenin çok boyutlu düşünülmesi ile sosyal bilimlerin ve dolayısıyla antropolog/sosyologların verilerinden faydanılması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığının görevlerinden olan "gerekli araştırma, analiz ve değerlendirme çalışmaları yapmak veya yaptırmak; hazırlanan eylem planlarının uygulanması için gerekli sosyal destek projeleri yapmak, yaptırmak" alanlarında Müsteşarlık bünyesinde sosyal bilimciler ile antropologlardan faydalanılmalı ve mümkün mertebe personel istihdam edilmelidir (Resmi Gazete, 04.03.2010: KDGM. Kanunu m.4)

Türkiye'de soğuk savaş sonrası güvenlik politikaların oluşturulmasında sivillerin etkisi artış göstermiştir. 1980'lerden sonra küreselleşme ve ekonominin liberalleşmesi ile iş dünyasının siyasi süreçlerde etkin olmaya başlaması, sivil toplum aktörlerinin bu yeni ortamdan beslenerek seslerini yükseltmesi ve 1990'larla birlikte kamuoyunun ve medyanın güvenlik anlayışında önemli rol oynaması buna zemin hazırlamıştır. Son zamanda güvenliğin yapımını ve güvenlik kültürünün oluşturulması sürecinde başta araştırma merkezleri ve onların bünyesinde çalışan uzman ve yöneticilerin, sivil toplum kuruluşlarının, üniversiteler bünyesinde faaliyetlerini yürüten kuruluşların ön plana çıktığı saptanmıştır. Bu sivil yapılar içerisinde yer alan uluslararası ilişkiler, antropologlar vb. sosyal bilim uzmanları güvenliğin inşası ve kültüründe önemli role sahiptirler (Aras, Toktaş ve Kurt, 2010: 176-177; Karaosmanoğlu, 2000: 199).

Terörle mücadelede; psikoloji, hukuk, tarih, ekonomi, sosyoloji, antropoloji vb. bilimleri içine alan multi disipliner bir yaklaşımın benimsenmesin başarıya ulaşmadaki rolü göz ardı edilmemelidir (Özel Kızıl, 2013: 91). Yılmaz, (2013: 251) sosyal bilimcilerin başta terörle mücade olmak üzere Türk Silahlı Kuvvetleri'ndeki önemini şu şekilde belirtir; "Türk Silahlı Kuvvetleri'nin harekat alanındaki sivil halk ile temas edecek sivil-asker timleri içine sosyal bilimcileri entegre edecek yapılar geliştirilmeli, bu tür timlerden öncelikle terörle mücadele kapsamında da istifade edilmelidir."

11. SONUÇ

Atatürk antropolojiye özel bir önem vermiştir. Türk Antropoloji Enstitüsü (Türkiye Antropoloji Tetkikat Merkezi), Atatürk'ün talimatıyla 1925'de kurulmuştur. İki ünlü fizik antropolog Fransız H. V. Vallois ve İsveçli Marc Sauter Atatürk'le tanışmışlar ve Atatürk'e hayranlık duymuşlardır. Atatürk'ün ilke ve inkılâplarından en önemlisi olan İnkılâpçılık ilkesinde Türk kültürünün özünü oluşturan veya kimliğini belirleyen temel değerlerin korunması ve zamanla değişecek kültür özelliklerinin yerine çağdaş olanların yerini alması esas alınmıştır (Erdentuğ ve Erdentuğ, 1980: 15).

Cumhuriyetin ilk yıllarında önemini koruyan fiziksel antropolojik çalışmalar, köy enstitülerin kurulmasına katkısı ile köyler üzerine yapılan etnografik köy araştırmaları olan sosyal antropolojik çalışmalar ile devam etmiştir. Köyden kente göç ile birlikte kentleşme sorunları sosyal antropolojinin yeni ilgi alanı olmuştur. Uygulamalı antropologlar bu süreçte

özellikle kent antropolojisi başta olmak üzere zamanla sosyal hizmet, iş ve medya antropolojisi alanlarında hizmet vermeye başlamışlardır.

İnsanoğlu özgür ve eşit doğmakta, doğumla birlikte eşitlik bitip eşitsizlik başlamaktadır. Bu eşitsizlik bir ölçüde eğitimle, okulla "fırsat eşitliği" ilkesiyle düzeltilebilir. Bu şekilde okul, değişim süreci içinde birlikte yaşama, birbirine anlayışlı davranmaya, insanlara saygılı olmaya, öteki insanları tanıtmaya yardımcı olmaktadır. Antropoloji bir disiplinlerarası disiplindir. Okullarda (lise eğitimi ile başlanarak) antropoloji (insan bilimi) ve kültür dersleri verilerek bu süreç ile birlikte öğrencilerin ufku genişletilebilir ve özgür düşünme gerçekleştirilebilir. Öğrenciler okulda gördüğü tarih, biyoloji, jeoloji, coğrafya, sosyoloji ve psikoloji derslerinde öğrendiklerini, konusu insan ve kültür olan antropoloji yardımıyla bir bütünlüğe kavuşturabilirler(Güvenç, 2002a: 306).

Güvenlik antropolojinin ilgi alanına aslında İkinci Dünya savaşı ile birlikte girmiştir. Barışı destekleme harekatlarında Antropologlar; sivil ve askerlerin bir araya geldiği Sivil-Asker İşbirliği (SAİ) birimleri içerisinde yer almaktadırlar. Askerlerin, savaş ortamının belirlenmesinde sosyal faktörlerin öneminin artması ile birlikte, özellikle sosyoloji, psikoloji, antropoloji ve ekonomi bilmeleri önem kazanmıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri ve kolluk teşkilatlarında güvenlik alanlarında antropologlara daha çok yer verilmelidir. Antropoloji; bir yan disiplin ve hizmet birimi olarak, askerlerin, idarecilerin, politikacıların ve ekonomistlerin önemli kararlar almalarında onlara yardımcı olabilir (Güvenç, 2002a: 314; Yılmaz, 2013: 251-254).

KAYNAKÇA

Ağar, B.S. (2015). **Güvenlik Kavramını Yeniden Düşünmek: Küreselleşme, Kimlik ve Değişen Güvenlik Anlayışı,** Güvenlik Stratejileri Dergisi, sayı:22, 97-131.

Akgül, U. (2013). **Antropolojinin Gelişimine Genel Bir Bakış**, Antropoloji Dergisi, sayı: 25, 65-87.

Akın, G. (2002). **Avrupa ve Osmanlı İmparatorluğu'nda İlk Antropolojik Çalışmalar**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 42, (1-2), 9-21.

Alpar, M. (2013). **Yabancı dil öğretiminde kültürel unsurların önemi**, The Journal of Language and Linguistic Studie, 9(1), 95-106.

Alpar, G. (2014). **Antropolojik Bakış Açısıyla Stratejik Dünya Tarihi,** Konya: Palet Yayınları.

Ankara Üniversitesi, **Antropoloji Bölümü**. Tarihçe. (Erişim Tarihi: 06.04.2016.) <http://antropoloji.humanity.ankara.edu.tr/tarihce/1>

Ankara Üniversitesi, **Sosyal Antropoloji ABD Tanıtım**. (Erişim Tarihi: 06.04.2016.) <http://antropoloji.humanity.ankara.edu.tr/sosyal-antropoloji-abd/>

Antropolog Ekibi. (2015) **Doç.Dr.Sibel Özbudun İle Röportaj: Antropoloji; Nasıl ve Ne İçin?,** Antropolog: Antropoloji Bilimler Dergisi, sayı: 1, 6-10.

Aras, B., Toktaş, Ş. ve Kurt, Ü. (2010). **Araştırma Merkezlerinin Yükselişi: Türkiye'de Dış Politika ve Ulusal Güvenlik Kültürü,**: SETA Yayınları XI, I. Baskı, Ankara: Pelin Ofset. (Erişim Tarihi: 08.05.2016.) < http://arsiv.setav.org/ups/dosya/60328.pdf>

Auge, M. ve Colleyn, J. P. (2014). ***Antropoloji*,** (çev. İ. Yerguz), Ankara: Dost Kitabevi.

Bağdoğan, Ş. (2015). **Soylu Vahşi'nin Hikayesi: Antropoloji ve Sömürgecilik,** Antropolog: Antropoloji Bilimler Dergisi, sayı: 1, 24-29.

Balaman, A. R. (2005). **Uygulamalı Antropoloji: Ülkemizdeki Gereksinimi ve G.Kore Açık Hava Halk Kütüphanesi (Slaydlarla)**,

Gelenekten Geleceğe Antropoloji, (der.Belkıs Kümbetoğlu ve Hande Birkalan Gedik), İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 37-42.

Baysal, B. ve Lüleci, Ç. (2015) **Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Teorisi,** Güvenlik Stratejileri Dergisi, sayı:22, 61-96.

Beals, R. L. ve Hoijer, H. (1991). **Antropolojinin Konusu ve Alanı**, (çev.G. Erginer), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt:35, Sayı:2, 9-34

Benedict, R. (2003). **Kültür Kalıpları** *(Çev. N. Şarman)*, İstanbul: Payel Yayını.

Birkalan Gedik, H. (2005). **Özgün ve Özgür Bir Antropolojiye Doğru**, Gelenekten Geleceğe Antropoloji, (der. Belkıs Kümbetoğlu ve Hande Birkalan Gedik), İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 73-89.

Birdişli, F. (2014). **Eleştirel Güvenlik Çalışmaları Kapsamında Frankfurt Okulu ve Soğuk Savaş Sonrası Güvenlik Sorunlarına Eleştirel Bir Yaklaşım: Galler Ekolü,** Güvenlik Stratejileri Dergisi, sayı:20, 229-256.

Bostan, H. (2005). **Yalova İli Altınova İlçesindeki Çerkes Tevkifiye Köyünde Kültürel Değişim**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Bulut, Ö. ve Hızlıol, İ. (2014). **Adli Antropolojik İncelemelerde "Bütünsel Yaklaşım": Multidisipliner Bir Çalışma,** Ankara Üniversitesi DTCF Antropoloji Dergisi, Sayı:28, 43-66.

Çapat, H. (2008). **Kopenhag Okulu Çerçevesinde Bölgesel Güvenlik Kompleksi Kavramı ve Karadeniz'de AB-ABD Güvenlik Algılamaları,** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu, Ankara.

Çengen, N. ve Akça Berk, N. (2014). **İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programlarında Türk Halk Kültürü Öğelerinin Yeri ve Önemi,** Kafkas Üniversitesi, Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi, 1 (3), 13-25.

Demir, M. (2012). **Herodotos ve Yabancı Kültürler: Mısır Örneği,** Tarih İncelemeleri Dergisi, Cilt XXVII, Sayı 2, 315-338

Demirel, F. A. (2011). **Türkiye Antropolojisinin Gelişimi ve Gelişimi üzerine**, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 4, 128-134.

Demircioğlu, A. (1948). **Antropoloji ve Tarih,** Ankara Üniversitesi DTCF Dergisi, *Dergisi*, *6* (1-2), 49-67.

Ercolani, G. (2013). **Considerations on Anthropology and Critical Security Studies in a Globalized Context: The NATO Civil-Military Cooperation (CIMIC) Doctrine as an Anthropological Space,** Anthropology and Security Studies, (edited by Fina Antón Hurtado & Giovanni Ercolani), Universidad de Murcia Nottingham Trent University & College of William and Mary (USA), Servicio de Publicaciones, 55-118.

Erdentuğ, N. (1980). **Niçin ülkemizde "sosyal antropoloji" bilimine ihtiyaç vardır,** Ankara Üniversitesi DTCF Antropoloji Dergisi, Sayı:12, 05-08.

Erdentuğ, N. ve Erdentuğ, A. (1980). **Çağdaşlaşma ve Kültür Yetersizliği,** Ankara Üniversitesi DTCF Antropoloji Dergisi, Sayı:12, 09-16.

Erdoğan, İ. ve Korkmaz, A. (2010). **Öteki Kuram**, Ankara: Erk Yayınevi.

Ergül, E. (2008). **Küresel Köyde Suç ve Adalet**, Ankara: Adalet Yayınevi.

Gültekin, T. ve Koca, B. (2002). **Cumhuriyet Döneminden Günümüze Ülkemizde Gerçekleştirilen Irk Çalışmaları,** Ankara Üniversitesi DTCF Antropoloji Dergisi, Sayı:14, 43-66.

Gültekin, A.K. (2016). **"Köy" ve "Köylülük" Kavramlarına Kısacık Bir Bakış,** Antropolog: Antropoloji Bilimler Dergisi, sayı: 2, 24-33.

Gürsoy, A. (2005). **Günümüzde Sosyal Bilimler ve Sağlık**, Gelenekten Geleceğe Antropoloji, (der. Belkıs Kümbetoğlu ve Hande Birkalan Gedik), İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 90-99.

Güvenç, B. (1985). **Kültür Konusu ve Sorunlarımız**, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Güvenç, B. (2002a). **İnsan ve Kültür**, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Güvenç, B. (2002b). **Kültürün ABC'si**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Güvenç, B. (2005). **Küreselleşen Dünya Köyü'nde Antropolojinin Yeri ve Geleceği",** Gelenekten Geleceğe Antropoloji, (der. Belkıs Kümbetoğlu ve Hande Birkalan Gedik), İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 2005, 43-50.

Hacettepe Üniversitesi, **Antropoloji Bölümü**, (Erişim Tarihi: 06.04.2016.)

< http://www.antropoloji.hacettepe.edu.tr/>

Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). **Yeni İnsan ve İnsanlar**, İstanbul: Evrim Yayınevi.

Kaplan, M. (1997). **Kültür ve Dil**, İstanbul: Dergah yayınları.

Kaplan, M. (1976). **Kültür ve Kültürü Meydana Getiren Unsurlar**, Türk Kültür ve Medeniyeti (Makaleler), C:1. Atatürk Üniversitesi, Türk Kültür ve Medeniyetini Araştırma Enstitüsü Deneme Yayını.

Karaosmanoğlu, A. 2000. **The Evolution of the National Security Culture and the Military in Turkey,** *Journal of International Affairs* 54(1): 199-216.

Kottak, C.P. (2002). **Antropoloji: İnsan Çeşitliğine Bir bakış**, Ankara: Ütopya Yayınevi.

Kümbetoğlu, B. ve Birkalan-Gedik, H. (2005). **Gelenekten Geleceğe Antropoloji: Değişen Konular, Bakış Açıları ve Yaklaşımlar**, Gelenekten Geleceğe Antropoloji, (der. Belkıs Kümbetoğlu ve Hande Birkalan Gedik), İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 17-36.

Munárriz, L.A., (2013). **Foreword: Anthropological Approach to Security,** Anthropology and Security Studies, (edited by Fina Antón Hurtado & Giovanni Ercolani), Universidad de Murcia Nottingham Trent University & College of William and Mary (USA), Servicio de Publicaciones, 5-14.

Lévi-strauss, C. (1978). **Antropoloji,** çev. Ümit Meriç, Sosyoloji Konferansı Dergisi, 1978, sayı 16, 102-128.

Narlı, N. (2002). **Küresel Terör ve Türkiye**, Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezi Yayınları, Yıl 1, Sayı 6.

Özbudun, S. ve Uysal G. (2015). **50 Soruda Antropoloji**, 3.Baskı, Bilim ve Gelecek Kitaplığı, İstanbul: 7 Renk Basım Yayıncılık.

Özbudun, S., Şafak, B. ve Altuntek, N.S. (2015). **Antropoloji: Kuramlar Kuramcılar**, Ankara: Dipnot Yayınları.

Özel Kızıl, E.T. (2013). **Terörizmin Psikolojik Boyutu,** 21.Yüzyılda Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 2, Ankara, (Aralık-Ocak-Şubat 2012-2013), 87-93.

Ramazzotti, M. (2013). **Anthropology and conflicts. Today's wars and peace-keeping operations: why an anthropological perspective is needed,** Anthropology and Security Studies, (edited by Fina Antón Hurtado & Giovanni Ercolani), Universidad de Murcia Nottingham Trent University & College of William and Mary (USA), Servicio de Publicaciones, 119-226.

Resmi Gazete, (04.03.2010). **Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun**, sayı: 27511.

Sandıklı, A., ve Emeklier, B., (2011). **21. Yüzyılda Yeni Güvenlik Anlayışları ve Yaklaşımları,** Uluslar arası Balkan Kongresi, (Erişim Tarihi 3.05.2016.) <http://www.bilgesam.org/incele/653/-21--yuzyilda-yeni-guvenlik-anlayislari-ve-yaklasimlari/#.VyjqYCpf3Mw>

Sessiz Devrim, (2014). **Türkiye'nin Demokratik Değişim ve Dönüşüm Envanteri, Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı Yayınları**, Genişletilmiş 4.Baskı, Aralık 2014, (Erişim Tarihi 06.04.2016.) <http://www.kdgm.gov.tr/?ax=kdgmdemokratiklesmeEnvateri>

Sevim Erol, A., Bulut, Ö. ve Aksoy Sugiyama, C. (2015). **Kongre Değerlendirmesi: Uluslararası Antropoloji Bilimleri Kongresi (ICAS2015),** Ankara Üniversitesi DTCF Antropoloji Dergisi, Sayı:30, 91-98.

Suzar, A.F. (2005). **Etnolojik Belgeleme, Etnolojik Film ve Sözlü Tarih Çalışmalarının Antropolojideki Yeri**, Gelenekten Geleceğe Antropoloji, (der. Belkıs Kümbetoğlu ve Hande Birkalan Gedik), İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 141-152.

Şenel, A. (1982). **İlkel Topluluktan Uygar Topluma Geçiş Aşamasında Ekonomik Toplumsal Düşünsel Yapıların Etkileşimi**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları: 504.

Tezcan, M. (2015). **Toplumsal Bilimlere Giriş**, 4.Baskı, Ankara: Anı Yayıncılık.

T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı, **Somut Olmayan Kültürel Miras**, (Erişim Tarihi: 23.04.2016.) <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR,50837/somut-olmayan-kulturel-mirasin-korunmasi-sozlesmesi-hak-.html>

T.D.K., Türk Dil Kurumu, **Sosyal Bilimler**. (Erişim Tarihi: 06.04.2016.) <http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56ac7fe9b210e0.45128914>

T.D.K., Türk Dil Kurumu, **Güvenlik**. (Erişim Tarihi: 06.04.2016.) <http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56ac9862224250.41769419>

Turhan, M. (2002). ***Kültür Değişmeleri Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik,*** İstanbul: Çamlıca Yayınları.

Unat, Y. (2013). **Türkiye'de Antropoloji**, (Erişim Tarihi: 06.04.2016.) <http://www.usgam.com/tr/index.php?l=800&cid=1822&bolge=0>

Unat, Y. ve Erol, A.S. (2009). **Unutulmuş Bir Antropolog, Doç. Dr. Armağan Saatçioğlu**, Türkiye'de Kadın ve Bilim Kongresi Bildirileri, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir, 27-29 Mayıs 2009, (Yayına Hazırlayan: Dr. Günseli Naymansoy), 271-290.

Ünlütürk, Ö. (2015). **"Irk" kavramının tarihsel gelişimi ve adli antropolojide kullanımı**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi, Sayı: 29, 93-116.

Yılmaz, S. (2013). **Antropoloji ve Güvenlik**, 21.Yüzyılda Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 6, Ankara, (Aralık-Ocak-Şubat 2013-2014), 227-259.

Yılmaz, S. (2012). **Türkiye'nin İç Güvenlik Yapılanmasında Değişim İhtiyacı**, Ç.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 21, Sayı 3, 17-40.